תורה אור

אפילו תוך ב' שנים

וגואלין לעולם. אימא במצות ר"ה נמי לא ליחייבו, קמשמע לן נהי דליתנהו בהשמטת קרקע, בהשמטת כספים בשילוח עבדים מיהא איתנהו: ⑤ הכל חייבים במקרא מגילה כהנים לוים וישראלים. פשיטא? לא צריכא ליבטיל עבודתם וכדרב יהודה אמר שמואל דאמר רב יהודה אמר שמואל כהנים בעבודתם ולוים בדוכנן וישראל במעמדן מבטלין עבודתם ובאין לשמוע מקרא מגילה: ⑥ הכל חייבין בזימון כהנים לוים וישראלים. פשיטא? לא צריכא דקאכלי קדשים א] סד"א ואכלו אותם אשר כופר בהם אמר רחמנא והא כפרה היא, קמ"ל ואכלת ושבעת אמר רחמנא והא איתנהו: ⑦ הכל מצטרפין לזימון כהנים לוים וישראלים. פשיטא? לא צריכא דקאכלי כהנים תרומה או קדשים וזר קאכיל חולין סד"א הואיל ואי בעי זר למיכל בהדי כהן לא מצי אכיל אימא לא ב] ליצטרף קמ"ל נהי דזר בהדי כהן לא מצי אכיל ג] כהן בהדי זר מצי אכיל: ⑧ הכל מעריכין כהנים לוים וישראלים, פשיטא? אמר ד] רבא לא נצרכא אלא לבן בוכרי דתנן א"ר יהודה העיד בן בוכרי ביבנה כל כהן ששוקל אינו חוטא, אמר לו רבן יוחנן בן זכאי לא כן אלא ה] כל כהן שאינו שוקל חוטא אלא שהכהנים דורשין מקרא זה לעצמן וכל מנחת כהן כליל תהיה לא תאכל הואיל ועומר ושתי הלחם ולחם הפנים שלנו הם היאך הם נאכלין. לבן בוכרי נמי כיון דלכתחילה לא מיחייבי לאיתויי כי מייתי נמי חוטא הוא דקא מעייל חולין לעזרה דמייתי להו ומסר לצבורא ו] סד"א הואיל וכתיב וכל ערכך יהיה בשקל הקדש כל דאיתיה בשקלים איתיה בערכין והני כהנים הואיל וליתנהו בשקלים ליתנהו בערכין, קמ"ל. א"ל אביי האי וכל ערכך לכל ז] ערכין שאתה מעריך לא יהו פחותין מסלע הוא דאתא. אלא אמר אביי איצטריך סד"א הואיל וכתיב ופדויו מבן חדש תפדה בערכך כל דאיתיה בפדיון הבן איתיה בערכין והני כהנים הואיל וליתנהו בפדיון הבן ליתנהו בערכין קמ"ל. א"ל רבא אלא מעתה גבי איל אשם דכתיב ואת אשמו יביא לה' איל תמים מן הצאן בערכך ח] ה"נ דכל דאיתיה בערכין איתיה באיל האשם, טומטום ואנדרוגינוס דליתנהו בערכין ליתנהו באיל האשם? אלא אמר רבא ואיתימא רב אשי איצטריך סד"א הואיל וכתיב והעמידו לפני הכהן ט] ולא כהן לפני כהן קמ"ל. נערכין לאתויי מנוול ומוכה שחין. מנה"מ? ד"ת ר' בערכך להביא ערך י] סתום. בערכך יא] ערך כולו הוא נותן יב] ולא ערך אברים, יכול שאני מוציא אף דבר שהנשמה תלויה בו? ת"ל נפשות, נפשות ולא המת. אוציא את המת ולא אוציא את הגוסס? ת"ל והעמיד... והעריך כל שישנו בהעמדה ישנו בהערכה וכל שאינו בהעמדה אינו בהערכה. ר"א נפשות, אין לי אלא אחד שהעריך אחד, יג] אחד שהעריך מאה מנין? ת"ל נפשות דבר אחר נפשות אין

נהי דליתנהו בהשמטת קרקעות. כלומר בכל דין השמטת קרקעות דהא תנן מוכרין (א) לעולם: והך אכילת קדשים משום כפרה הוא דכתיב ואכלו אותם אשר כופר בהם מלמד שהכהנים אוכלין והבעלים מתכפרין (יומא סח:) אימא לא תיבעי זימון קמ"ל כו': **מצטרפין כו'.** אי אכיל חד כהן וחד לוי וחד ישראל כהן בהדי זר מצי למיכל מן החולין הלכך מצטרפין: **לא נצרכא אלא לבן בוכרי.** בסיפא דמילתא מפרש הא דרבא: **ששוקל.** שקלים באחד באדר: **אינו חוטא.** כדמפרש לקמן דלא הוו חולין בעזרה אע"ג דלכתחילה לא מיחייב דכתיב (שמות לח) לכל העובר על הפקודים ושבט לוי לא נפקד: **חוטא.** מפרש במס' שקלים (דף ג.) דכתיב זה יתנו זה בגימטריא י"ב שבטים דהיינו נמי שבט לוי דכל העובר מפרש כל העובר בים סוף: **אלא שהכהנים דורשין מקרא זה לעצמן.** להנאתן ושלא כדין: **שלנו הוא.** שהרי מתרומת הלשכה הן באין ואם אנו שוקלין ללשכה נמצאת מנחת העומר ושתי הלחם ולחם הפנים משלנו והיאך נאכלין הכתיב לא תאכל ולדידן לית לן הך דרשא דהאי כליל תהיה במנחת כהן גרידתא כתיב אבל במנחת צבור זיל בתר רובא: **דמסר להו לצבור וכו'.** והלכך לבן בוכרי דפטר להו לכהנים משקלים איצטריך מתני' למתני דכהן שהעריך עצמו או את אחר נותן את הערך כישראל דסד"א כו' קמ"ל דלא גמירי: **לא יהו פחותין מסלע.** דעני בערכין נידון בהשג יד דכתיב (ויקרא כז) על פי אשר תשיג יד הנודר וגו' ופחות מסלע לא יתן לעולם כדאמר בפ' שני (לקמן ז:) אין בערכין פחות מסלע ומייתי טעמא מהאי קרא וכיון דלהכי אתא לא הוה ס"ד למדרש לדרשא אחריתי למפטר כהנים מערכין, ומתני' לא איצטריך: כהנים נפטרו מפדיון הבן בפ"ק דבכורות (ד.) מק"ו אם פטרו את של ישראל במדבר ק"ו את של עצמן: **ה"נ דליתנהו באיל אשם.** והא ישראל נינהו אלא ודאי הכי לא דרשי' ואכתי מתני' למה לי למיתני כהנים ולוים וישראלים: **והעמידו לפני הכהן.** עני שהעריך את עצמו או את אחר: **ולא כהן לפני כהן.** הלכך כהן ליתיה בערכין דהאי עני הוא לא קרינא ביה והעמידו לפני הכהן קמ"ל מתני': **נערכין לאתויי כו'.** כלומר אמר מר לעיל הכל נערכין לאתויי מנוול ומוכה שחין: **ערך סתום.** לקמן מפרש וכולה ברייתא מפרש לקמן: **ערך אבריו.** אמר ערך ידי עלי לא אמר כלום דאין ערך לאיברים אבל אם אמר דמי ידי עלי נותן דמי ידו: **שהנשמה תלויה בו.** שאם אמר ערך ראשי או ערך כבידי: **ת"ל נפשות.** בנפש תלה רחמנא ואם העריך דבר שהנשמה תלויה בו נותן ערך כולו: **ולא את המת.** שאם אמר ערך מת זה עלי לא אמר כלום: **והעמיד והעריך.** גבי עני שהעריך כתיב: **ד"א נפשות.** למה נאמר שאם לא נאמר נפשות אלא נפש הייתי אומר אין לי אלא אחד שהעריך אחד כדכתיב (ויקרא כז) איש כי יפליא [נדר] בערכך (ב) נפשות דהיינו אחד שהעריך אחד: **דבר אחר, נפשות.** למה נאמר שאם אמר נפש הייתי אומר אין

ומהו גואלין לעולם לפי שנאמר בישראל המוכר שדה אחוזה (ויקרא כה) במספר שני תבואות ימכר לך שאינו מותר לגאול בפחות משתי שנים אבל לוים גואלין יד] מיד לפי שנאמר [בישראל המוכר בית בבתי עיר חומה ואם לא יגאל עד מלאת לו שנה תמימה נחלט אבל בלוים נגאל לעולם שנאמר] גאולת עולם תהיה ללוים לפי שנאמר במקדיש שדה אחוזה ואם לא יגאל את השדה [בעלים] ומכר [גזבר] את השדה לאיש אחר לא יגאל עוד אלא מתחלקת לכהנים ביובל והלוים גואלין לעולם והא דאמר הכל ליתנהו במצות יובל קאי אמקדיש שדה אחוזה ולא גאלה ומכרה גזבר שאין היובל מפקיע מיד המקדיש אם לוי הוא כדרך שמפקיע מיד ישראל. עכ"ל רש"י: **וגואלין לעולם.** אם מכרו שדה גואלין אותו מיד וישראל אינו מותר לגאול פחות מב' שנים דכתיב (שם) במספר שני תבואות וגו' נהי דליתנהו בהשמטת קרקע כלומר בכל דין משפט השמטת קרקע דהא תנן ומוכרין לעולם ל"ה ובר"ה (דף כט.) לא גרים רש"י נהי טו] דליתנהו בהשמטת קרקע משום דמשמע שאין חוזרת לכהנים ביובל והא ליתא ומיהו הכא פי' יפה וקצת קשה מה שייכי השמטת טז] קרקע גבי יובל דהא תניא בספרי בשנת היובל הזאת זאת מוציאה עבדים (כנענים) ואין השביעית מוציאה עבדים (כנענים) ק"ו ליובל שמשמט ומה אם השביעית שאינו מוציא עבדים משמטת יובל שמוציא עבדים אינו דין שמשמט ת"ל וזה דבר השמטה שמטה משמטת ואין יובל משמט אלמא אין יובל משמט כספים ומיהו י"ל מקלא שייך השמטת כספים גבי יובל דאין שביעית נוהג אלא בזמן שהיובל נוהג: **והך** דאכילת קדשים משום כפרה היא דכתיב ואכלו אותם אשר כופר בהם וגו' מלמד שהכהנים אוכלים והבעלים מתכפרים אימא לא תיבעי זימון כו' מצטרפין אי אכלו חד כהן וחד לוי וחד ישראל כהן בהדי זר מצי אכיל מן החולין הלכך מצטרפין ל"ה. ומכאן נראה דג' בני אדם המודרים הנאה זה מזה אין מצטרפין כיון דאין אחד מהן יכול לאכול עם חבירו ומיהו נראה דג' בני אדם המודרין אינה ראיה ברורה דשאני תרומה שאין לה היתר לזר אפי' בשאלה מה שאין במודר הנאה יז] ובברכות (ד' מה. ד"ה אכן) הארכתי: **כל** כהן שאינו שוקל חוטא. דדריש זה יתנו י"ב שבטים בגימטריא ז"ה וה"נ מצי למימר כל לוי שאינו שוקל אלא משום דלא מצי למימר משום שדורשין מקרא זה לעצמן: **ערך** כולו הוא נותן ואינו נותן ערך אברים. דס"ד לרבוי משום דאדם יודע דאין ערך לאברים וגמר ואמר לשם כל האברים שלם קמשמע לן ועוד י"ל דס"ד הואיל יח] [ואיתנהו] אברים (ישנו) בדמים (באברים) איתנהו [נמי] בערכין: **נפשות** ולא המת. ואף על גב דאסור בהנאה מן התורה ואינו בדמים סד"א דאיתיה בערכין יט] הואיל ואחרי מנוול ומוכה שחין דליתיה בדמים: **ולא** אוציא את הגוסס ת"ל והעמיד והעריך. וא"ת והא כ] פ"ב דחולין (דף ל.) שחט בה שנים או רוב שנים ועדיין היא מפרכסת דהויא בכלל העמדה והערכה כא] וי"ל דבהמה אית בה חיותא טפי ויכולה לעמוד והא דנקט מפרכסת משום דלא הויא נבילה נקט לה (א) וצריך עיון דפשטיה דקרא והעמיד והעריך גבי נודר דכתיב בההוא קרא ע"פ אשר תשיג יד הנודר יעריכנו וגוסס הוא נודר ומעריך כדתנן במס' שמחות ב) ומנא לן לומר מוהעמיד ע"פ [דכתיב] בההוא קרא גבי מעריך לומר שלא יהא נערך: **אחד** שהעריך מאה מנין. כגון שאמר ערך פלוני ופלוני ופלוני עלי דהזכיר ערך בלשון יחיד דס"ד לא הוי ערך קמ"ל: וכמה

א) [וע' תוספות סוטה כו. ד"ה רב אשי] ב) [ע' תוי"ט מ"ג ד"ה ולא נערך]

מסורת הש"ס

[צ"ל דרבה]

[לעיל ג.]

שקלים ג. [פ"א מ"ד] מנחות כא: ודף מו: [בערוך ערך בן בוכרי גרס בוכר]

◆

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה נהי וכו' לעולם הס"ד ואח"כ מ"ה דקא אכלו קדשים והך אכילה: (ב) ד"ה ד"א נפשות וכו' בערכך דהיינו כצ"ל ותיבת נפשות נמחק:

◆

גליון הש"ס

תוס' ד"ה ולא וכו' ועדיין היא מפרכסת. ע' ב"ק דף עו ע"א תוס' ד"ה שחיטה. וכס ע"ב תוס' ד"ה בשותו. חולין דף פד ע"א תוס' ד"ה בעינן:

רבינו גרשום

ונואלין אפי' קודם ב' שנים אע"ג דכתיב כי מספר שני תבואות: ונואלין לעולם. וכדמפרש התם: קמ"ל. דאיתנהו במצות דראש השנה מ"ם אע"ג דליתנהו בהשמטת קרקע איתנהו בהשמטת כספים ובשילוח עבדים בישראל: ואכלו אותם אשר כופר בהם. מלמד שהכהנים אוכלים והבעלים מתכפרים והא אכילה חובה היא ולא תיבעי [זימון] (ברכה) קמ"ל ואכלת ושבעת בשביעה תלה רחמנא והא איתנהו: לא צריכא דקא אכלי כהנים תרומה. תרי כהני, וחד זר אכיל חולין: כל כהן ששוקל. מביא מחצית השקל לתרומת הלשכה: אינו חוטא. ואם אינו שוקל אינו חוטא שהרשות בידו: דורשין מקרא זה. להנאת עצמן לפטור מן השקלים: [שלנו הן. שבאין מתרומת הלשכה היאך אנו יכולין לוכל מהן]: ולבן בוכרי. אמאי אמר אינו חוטא כיון דלא מחייב הא קא מעייל חולין לעזרה הנהו קרבנות הלקוחין משקליהן: דמסרי להו לצבור. להנהו שקלים מתנה לצבור הא לאו הכי לא מצו מייתו: א"ל אביי האי. קרא וכל ערכך לאו להכי אתא אלא להכי אתא דכל ערכין שאתה מעריך לא יהו פחותי' משקל. שאם העריך אדם את חברו ואינו ידו משגת ליתן שקל אינו נותן כלום אבל אם לאחר מיכן העשיר ישלם ערכו משלם אבל אם משיג ליתן שקל ונתן אפי' העשיר אח"כ אינו נותן יותר: אלא אמר אביי איצטריך. למיתני כהנים דסד"א כו': א"ל רבא אלא מעתה גבי איל אשם [דכתיב והביא את אשמו לה' איל תמים מן הצאן בערכך כסף שקלים] הכי נמי נימא הואיל ואקיש ערכין לאשם נימא כל דאיתיה בערכין איתיה באיל אשם: [אלא אמר רבא. איצטריך למיתנא כהנים דס"ד] דישראל לפני כהן משום דכתיב בפרשה דבר אל בני ישראל: קמ"ל. דכהנים נמי בכלל ישראל: [ערך סתום. מפרש א) אמר מר לקמן האי וכולה ברייתא]: ערך כולו הוא נותן. היכא דאמר ערכי עלי: ואינו נותן ערך אבריו. כדתנן [אמר] ערך ידי וערך רגלי לא אמר כלום אבל אם העריך אבר שהנשמה תלויה בו כגון ראשו או לבו חייב ליתן ערך כולו משום דכתיב בערכך נפשות: נפשות ולא את המת. מעריך אתה את שנפשו בו ואי אתה מעריך את המת: [וגוסס אינו בהעמדה]

א) נראה דצ"ל לקמן כאמר מר מפרש לכולה ברייתא.

עין משפט נר מצוה

לו א מיי' פ"א מהל' מגילה הלכה א סמג עשין ד טוש"ע א"ח סימן תרפט סעיף ב:

לח ב מיי' פ"א מהל' שקלים הלכה ז:

לט ג מיי' פ"א מהלכות ערכין הלכה ג:

מ ד מיי' פ"ב מהל' ערכין הלכה א:

מא ה מיי' שם פ"א הלכה יג:

מב ו מיי' שם הל' יט:

שיטה מקובצת

א] סד"א. פ"א ואכלת ושבעת וברכת כתיב והני כהנים לכפרה אכלי דכתיב ואכלו אותם אשר כופר בהם קמ"ל ואכלת אמר רחמנא והא איתנהו: ליצטרף: ג] כהן בהדי זר מצי אכיל. מכאן אדם המודר הנאה מחבירו מצטרף עמו דהא חבירו מצי אכיל בהדי דידיה והא כן גרים רש"י נהי אדם שאינו אוכל פת של עובדי כוכבים ואוכל עם אנשים שאוכלין פת עובדי כוכבים מצטרפין אבל שנים שמודרים הנאה זה מזה אין מצטרפין: ד] אמר רבה לא: ה] ע' בהשמטות בסוף המסכת: ו] ע' בהשמטות בסוף המסכת: ז] ערכין שאתה מעריך כו'. הס"ד ד"ה דנדרשו תרוייהו אלא דעדיפא קא משני תוס': ח] ה"נ. גליון תימה והלא אתא מתני' ואפקא מהך דרשה וי"ל דפריך הכי לא לישתמטינהו ולימתני הכל חייבין באשם טומטום ואנדרוגינוס כמו דתני הכל מעריכין כהנים: ט] הכהן והעריך אותו הכהן ישראל לפני כהן ולא: י] ערך סתם: יא] ערך כולו הוא נותן. תימה מה צריך קרא למעוטי ערך אברים הא לא כתיב בקרא אלא כיון דאיתיה בדמים [illegible] ערך [illegible] אינו [illegible] שלם [illegible]: יב] [illegible]: יג] ערך אברים [illegible] בהשמטות בסוף המסכת: יד] גואלין מיד [illegible] גאולה [illegible] ללוים [illegible] שנאמר במקדיש שדה אחוזה ואם לא יגאל את השדה ואם מכר את השדה לאיש אחר לא יגאל עוד [illegible] לכהנים ביובל והלוים גואלין לעולם [illegible] עולם וכו' [illegible]: טו] [illegible] בהפקעת קרקע [illegible] היובל מפקיע מיד המקדיש [illegible] כדרך שמפקיע מיד ישראל [illegible] צריך [illegible]: טז] [illegible] דליתנהו בכל דין השמטת קרקע [illegible] חיובל [illegible] אחוזה [illegible] שמפקיע [illegible] ישראל [illegible] הרא"ש [illegible] כספים [illegible] תניא בספרא בשנת [illegible]: יז] [illegible] נראה [illegible] אולנו [illegible] הרא"ש [illegible] בדמים [illegible] ואברים [illegible] הס"ד [illegible]: יט] [illegible] איתיה [illegible] בפ"ב דחולין אמרי' שחט': כא] והערכה. גליון והרא"ש תירץ דלא דמי דשחוטה אע"פ שאינה יכולה לחיות עדיין יש בה כח חיות ויכול להעמידה לפי רגע אבל גוסס אע"פ שיכול לחיות כבר נחלש ולאו בר העמדה הוא:

---

* מכאן בסיס לגיתנו בסימון הסוגריים

* מלות הסוגריים לשמור על רצף הקריאה. בתוך הסוגריים מובא המקור שבו מוזכר בן בוכרי ונ"ל(תו(בסיס לדרכנו אופייני לא(א) דרוש ד"ה זא נגזרא)

* סוגריים אלו מיועדים לבודד קושיא פרטני על שיטת בן בוכרי

** סוגריים עם גליון במאפטרים לאות מן המקור למנות ומופיע שמה

ויקרא כז:ב

איש כי יפליא נדר בערכך נפשות לה'

מגנה

ס"א

ג' שיטות לתרץ

למה קתני 'כהנים וכו'' אגב הכל מעריכין

(מיקב)

קושיות

תשובות

מגנה

סוגיא של דורות

מבואר 'נפשות'

(ויקרא כז:ב)

דבר אחד